

Posudek bakalářské práce

Michaela Koláčná

Ztráty a nálezy. Architektura továrnických vil a možnosti jejich obnovy a památkové ochrany, Čtrnáct případových studií z Královéhradeckého a Libereckého kraje

Ústav historických věd FF UPCE, 2023

Zpracoval: Mgr. Bohdan Šeda

Cílem předkládané práce je zaznamenat vznik a další osudy vybraných ohrožených či zaniklých továrnických vil v Královéhradeckém a Libereckém kraji vystavěných v rozmezí od druhé poloviny 19. století do první poloviny 20. století. Dále se práce pokouší zhodnotit aktuální stav ohrožených vil s návrhnutím adekvátního způsobu záchrany a v případě zachráněných vil hodnotí úspěšnost obnovy s ohledem na jejich novou funkci.

Práce je prezentována na 146 textových stranách a je doplněna samostatnou 52stránkovou obrazovou přílohou.

Práce je kromě úvodu (2 strany) a závěru (4 strany) rozdělena na 10 hlavních kapitol nazvaných: 1. Problematika ochrany architektury období historismu a moderny z hlediska dvou odborných publikací (5 stran), 2. Charakteristika vilových objektů (1 strana), 3. Původ a vývoj vilové architektury (24 stran), 4. Specifika továrnických vil (4 strany), 5. Vzestup a úpadek průmyslového podnikání od roku 1848 do roku 1948 (6 stran), 6. Továrnické vily v Královéhradeckém kraji (52 strany, výběrový katalog devíti vil), 7. Továrnické vily v Libereckém kraji. (52 strany, výběrový katalog pěti vil), 8. Degradální faktory neudržovaných staveb v kontextu aktivity Urban Exploration (3 strany), 9. Přístup státní památkové péče k vilovým objektům na vybraných příkladech (4 strany), 10. Možnosti záchrany ohrožených vil (4 strany).

Úvod práce je dobře strukturován a obsahuje všechny náležitosti včetně zdůvodnění výběru tématu, formulace výzkumných otázek cílů práce a oddílu věnovaného metodickému přístupu a rozdělení práce. Poněkud postrádám pouze popis metodického klíče, podle kterého byly z rozsáhlého fondu vybírány jednotlivé objekty zpracované v katalogu.

První kapitola kapitoly erudovaně a výstižně shrnuje stav a vývoj bádání o vilové architektuře a památkách 19. a 20. století a prozrazuje poctivou rešerši a schopnost vhledu do problematiky.

Následující obsáhlá kapitola věnovaná vývoji vilové architektury od antiky až prakticky do současnosti je suverénně formulovaným textem, který by mohl takřka bez úprav být publikován jako samostatná studie. Drobné připomínky nepřekračují úroveň akademické diskuze a odlišných názorů na problematiku.

K samotnému tématu se obrací následující kapitola výstižně charakterizující specifické prvky továrnických vil. K některým načrtnutým tezím je asi nutno přistupovat kriticky, případně, by bylo vhodné je rozpracovat a dokladovat konkrétními příklady.

Obecnější pátá kapitola se stručně, ale výstižně, věnuje socioekonomickým okolnostem rozvoje průmyslu jako základního předpokladu vzniku továrnických vil.

Těžištěm práce a její nejrozsáhlejší částí je obsáhlý katalog rozdělený do dvou kapitol odpovídající Královéhradeckému a Libereckému kraji. Kapitoly tvoří obsáhlá katalogová hesla devíti, respektive pěti konkrétních objektů. Obě kapitoly jsou uvozeny hutnou statí rekapitulující výstižně historickou, průmyslovou, kulturní a národnostní situaci v obou krajích, ale stručně také rozsah a stav fondu stavebního typu průmyslnických vil, a to včetně

přehledu hlavních architektonických autorských osobností. I na tomto místě bych uvítal hlubší metodický vhled, osvětlující způsob výběru do katalogu zařazených staveb. Vítanou součástí by na tomto místě mohla být také mapová příloha s lokalizací řešených staveb v rámci obou krajů.

Katalog je zpracován nadprůměrně kvalitně. Hesla jsou přehledně strukturována do úvodní identifikační části s lokalizací, datací, určením autorství slohovým zařazením a určením stavu objektu. Následují delší stati věnované historii podniku stavebníka vily, popisu objektu, a charakteristiky jeho stávajícího stavu. Jako součást hesla možná trochu postrádám podkapitulu věnovanou uměleckohistorickému, ale i kulturněhistorickému hodnocení zkoumaných staveb, která by mohla být cenným podkladem v dalších snahách o záchranu ohrožených objektů. Autorka v textech prokazuje dobrou schopnost popisu historické architektury včetně správného strukturování, dobré znalosti odborné terminologie. Suverénní je i shrnutí stavebního vývoje na základě komparace terénního průzkumu a rešerše pramenů a literatury.

Za nepřímou součást katalogu lze považovat i nadmíru dobře zpracovanou obrazovou přílohu obsahující reprezentativní výběr historické plánové a ikonografické dokumentace ale i dokumentace současného stavu. Zvláště vyzvednout je nutné autorčiny vlastní grafické analýzy, ať už jsou to rozборы funkčního určení jednotlivých prostor nebo analytické schéma města Dvora Králové n. L. s vyznačením umístění a vzájemného vztahu průmyslových podniků a vil jejich majitelů. Drobná výtka může snad směřovat jen k nedostačeným popiskům obrazové přílohy, kde by měla být vždy uváděna lokalizace a název stavby, toto opomenutí značně ztěžuje orientaci a přehlednost materiálu.

Osmá kapitola nastiňuje problematiku postupné degradace opuštěných a neudržovaných staveb a až osobní reflexi aktivit urbexu. Bohužel v této kapitole jakoby autorku zmohla únava a dosud příkladná stylistika se stává poněkud kostrbatou.

Jinak je tomu v posledních dvou kapitolách zaměřených na památkové aspekty zachování tohoto typu památek, které jsou sympaticky pojaty až bojovně aktivisticky.

Závěr pak suverénně a výstižně shrnuje výsledky. Spolu s úvodní studií a katalogem se může stát dobrým základem pro případné a žádoucí publikování výsledků práce.

Nezvykle rozsáhlý a reprezentativní je také seznam zdrojů dokládající zevrubný archivní rešerš a poctivé studium sekundární literatury.

Práce je velmi dobře a logicky strukturovaná. Text je jazykově kultivovaný, s minimem jazykových chyb a překlepů (Drobné nedostatky v odkazování, např. poznámky 9 a 10 na s.14, nebo překlepy vnikali-vznikali s.17, největrněji-nejvěrněji s. 19). Autorka prokazuje schopnost se vyjadřovat srozumitelně s pochopením pro téma. Výtky jsou tak spíše podružného charakteru.

Připomínky a náměty pro diskuzi:

- Proč je by měla být venetská vila prototypem továrnických vil? (s.22)
- U Adolfa Loose by měla jako příklad rum planu být uvedena spíše Müllerova než Winernitzova vila (s. 39)
- Prosím upřesnit „... vznikl na počátku 18. století krajinářský park, jehož existence byla založena na myšlenkách Jacqua Rousseaua a novoplatonismu o vztahu člověka k přírodě.“ (s.26) Asi nepřesné tvrzení Rousseau je vlivný až od 50. let 18. stol. Ideovými otci anglického parku a zároveň kritiky pravidelných zahrad byli především filosof Joseph Addison a básník Alexander Pope.

- Prosím vysvětlit tezi: „Zároveň je pravděpodobné, že takové vily mohly sloužit jen jako příležitostné obydlí majitele a zbylý čas zastávaly funkci správní, zatímco k trvalému bydlení si majitel určil vilu buď v jiném ze svých podniků, nebo starší vilu vyměnil za novou.“ (s.42) Sporná teze, která asi nekoresponduje s doloženým funkčním určením prostor. Správní (kancelářská) funkce u většiny staveb chybí. Je přítomna maximálně soukromá pracovna majitele.

Z celého zpracování předložené bakalářské práce přímo číší osobní nasazení a zaujetí zkoumaným předmětem, prozrazující nebývale poctivý a podrobný terénní průzkum, což je velmi sympatické a plně omlouvá případné drobné nedostatky.

Práci považuji za velmi zdařilou, téměř bezchybnou a rád ji **doporučuji k obhajobě** a pro její hodnocení navrhuji klasifikaci **A (Výborně)**.

V Pardubicích 14.1.2024

Mgr. Bohdan Šeda